

Generatietoets toegepast op het wetsvoorstel herinvoering basisbeurs en tegemoetkoming

Generatietoets toegepast op het wetsvoorstel herinvoering basisbeurs en tegemoetkoming

Auteurs

5.1.2.e

Sira Consulting B.V. is inhoudelijk verantwoordelijk voor deze rapportage. De in deze rapportage opgenomen teksten en onderzoeksresultaten mogen uitsluitend worden gebruikt als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm ook, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Sira Consulting B.V.. Sira Consulting B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	De Generatietoets	8
3	Werkwijze en aanpak	12
4	Afbakening	13
4.1	Toepassing op Wetsvoorstel	13
4.2	Generatiegroepen	14
4.3	Thema's	14
4.4	Tijdsmomenten	15
5	Wetsonderdeel studiefinanciering	16
5.1	Toelichting wetsonderdeel	16
5.2	Thema inkomen	17
5.3	Thema onderwijs	19
5.4	Thema woningmarkt	20
5.5	Thema gezondheidszorg	22
5.6	Samenvatting	23
6	Wetsonderdeel tegemoetkoming	24
6.1	Toelichting wetsonderdeel	24
6.2	Thema inkomen	24
6.3	Thema woningmarkt	25
6.4	Thema gezondheidszorg	25
6.5	Samenvatting	26

1 Inleiding

Het kabinet wil de basisbeurs in het hoger onderwijs in het studiejaar 2023-2024 opnieuw invoeren voor alle studenten. Net als bij de 'oude basisbeurs' is het voorstel een prestatiebeurs voor uit- en thuiswonende studenten. Hierbij geldt dat wanneer de opleiding binnen de diplomatermijn van 10 jaar is afgerond, de basisbeurs wordt omgezet van een lening in een gift. Het kabinet erkent dat de herinvoering van de basisbeurs wrang is voor de generatie die tussen beide stelsels heeft gestudeerd. Hiervoor wordt gesproken over een tegemoetkoming voor alle studenten die onder het leenstelsel vielen en hun diploma hebben behaald. Als extra geldbedrag boven op de tegemoetkoming stelt het kabinet voor de reeds bestaande studievoorschotvouchers vrij besteedbaar te maken. Bij ongeveer 374.000 studenten wordt er daarom een bedrag van circa € 1.836 in mindering gebracht op hun studieschuld als aan de voorwaarden is voldaan. Als er geen studieschuld (meer) is, zal dit bedrag worden uitgekeerd. Studenten uit de eerste vier collegejaren van het leenstelsel kregen deze voucher na het behalen van het diploma, omdat zij nog niet konden profiteren van de investeringen in de verbetering van de kwaliteit van het hoger onderwijs. Tot op heden kunnen de vouchers alleen nog worden ingezet voor een (vervolg)opleiding. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is verantwoordelijk voor het wetsvoorstel "Voorstel van wet tot wijziging van onder meer de Wet studiefinanciering 2000 in verband met de herinvoering van de basisbeurs in het hoger onderwijs, de verstrekking van een tegemoetkoming aan studenten die onder het studievoorschotstelsel hebben gestudeerd en de verruiming van de 1februarieregeling voor ho-studenten die zijn doorgestroomd vanuit het mbo" (Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs).

Om zo goed mogelijk in kaart te brengen welke mogelijke effecten dit wetsvoorstel heeft op verschillende thema's en generatiegroepen, nu en in de toekomst, is ervoor gekozen om een Generatietoets toe te passen in het proces.

Doelstelling

De doelstellingen van het project 'Toepassing Generatietoets op het wetsvoorstel herinvoering basisbeurs hoger onderwijs' zijn als volgt samengevat:

1. Het inventariseren van thema's en generatiegroepen uit de generatietoets waarop het wetsvoorstel effect zal hebben en het selecteren van de te gebruiken (beleids) indicatoren. Bij deze inventarisatie wordt rekening gehouden met de onderwerpen en thema's die minister Dijkgraaf heeft opgehaald uit gesprekken met studenten (onder de noemer: 'Spreek je uit!').
2. Het verkrijgen van inzicht in de verwachte effecten van het wetsvoorstel herinvoering basisbeurs hoger onderwijs voor verschillende generatiegroepen op de korte- (tot 10 jaar) en lange (20-30 jaar) termijn.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de Generatietoets als instrument. Hoofdstuk 3 beschrijft de opzet en toepassingswijze van de Generatietoets op het wetsvoorstel. In hoofdstuk 4 is een afbakening van de toepassing beschreven. Vervolgens beschrijven hoofdstukken 5 en 6 de resultaten van de toepassing van de Generatietoets voor de wetsonderdelen.

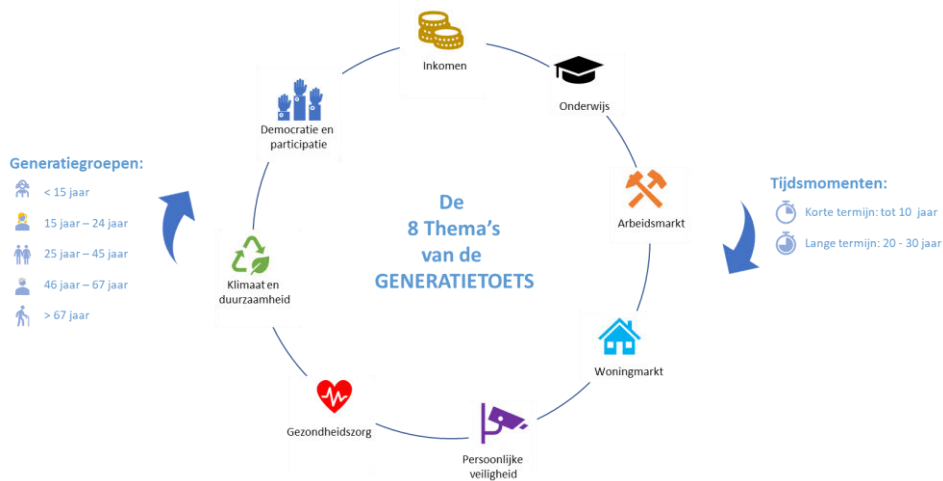
2 De Generatietoets

De Generatietoets is een nieuw instrument – nog in ontwikkeling – met als doel zichtbaar te maken wat de verwachte effecten zijn van wet- en regelgeving, overheidsbeleid of -investeringen op generatiegroepen, nu en over 20-30 jaar. De Generatietoets maakt gebruik van bestaande informatie en biedt een gestructureerd kader met verschillende thema's, generatiegroepen en tijdsmomenten. Het stimuleert beleidsmakers om de verwachtingen te bespreken en te toetsen. De uitkomsten van de Generatietoets geven inzicht in de verwachte impact van voorgestelde wet- en regelgeving per thema en generatiegroep, direct na inwerkingtreding (tot 10 jaar) en op de lange termijn (20-30 jaar). In figuur 1 is de Generatietoets met de thema's, generatiegroepen en tijdsmomenten samengevat.

In ontwikkeling

In samenwerking met het ministerie van BZK is de Generatietoets nog in ontwikkeling. Tijdens de uitwerking van deze toepassing op het wetsvoorstel en in andere pilots worden inzichten verzameld over de toepassing van de Generatietoets. Deze inzichten worden getoetst bij betrokkenen, diverse (jongeren)organisaties en planbureaus. Op basis daarvan wordt de Generatietoets verder ontwikkeld.

Figuur 1. De thema's van de generatietoets, generatiegroepen en tijdsmomenten

De opzet en uitwerking van de Generatietoets is gebaseerd op afspraken die zijn gemaakt in een stakeholderoverleg met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Uitgangspunten

- De Generatietoets past binnen de beleidsverantwoording en de wetgevingsprocessen. Dat betekent dat alle relevante informatie beschikbaar is bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en gebruikt kan worden tijdens het besluitvormingsproces. Dit past bij een transparante overheid waarbij open wordt gecommuniceerd welke beslissingen (niet) zijn genomen. Daarmee kan gerekend worden op meer navolgbaarheid van de groepen die een positieve- of negatieve impact ondervinden van de wet- en regelgeving.
- De Generatietoets maakt gebruik van wat bekend is. In de huidige vorm van de Generatietoets wordt de impact weergegeven voor verschillende generatiegroepen en tijdstmomenten. De gebruikte informatie hiervoor betreft kwalitatieve informatie, waar mogelijk vanuit (wetenschappelijk) onderzoek en inzichten op sociaal, cultureel, economisch, ecologisch en politiek vlak. Indien relevant wordt dit ondersteund met kwantitatieve data (trendanalyses) uit erkende bronnen. De verwachting hierbij is dat het gebruik van objectieve kennis en data leidt tot resultaten die gebaseerd zijn op een onafhankelijke berekening en inschatting van de impact van wet- en regelgeving op termijn voor alle generatiegroepen.
- De Generatietoets is uitvoerbaar binnen een beperkte tijdsbesteding. Om tijdig vast te stellen welke (en hoe groot) de impact is van wet- en regelgeving, is het van belang om de Generatietoets vroegtijdig in het proces te gebruiken. Het instrument moet dus makkelijk uit te voeren zijn in een kort tijdsbestek. De resultaten moeten daarbij duidelijk afleesbaar zijn: zo kunnen analyses op een efficiënte en effectieve wijze worden getrokken.

Werkdefinitie van de Generatietoets

De Generatietoets is een instrument dat, door het gebruik van bestaande kwantitatieve data en kwalitatieve informatie, in kaart brengt (in) welke (mate) beleid, wet- of regelgeving impact heeft op de leefomstandigheden van generaties in het heden en in de toekomst.

Generatiegroepen

De Generatietoets laat de verwachte impact zien van wet- en regelgeving voor verschillende generatiegroepen, van jong tot oud. Bij het samenstellen van de gebruikte leeftijdscategorieën (generaties) is gekeken naar en onderscheid gemaakt tussen belangrijke levensgebeurtenissen (zoals school, studeren, eerste woning, kinderen, pensioen) en naar de indeling die veelvuldig wordt gebruikt in onderzoeken van het CBS en andere planbureaus.

We onderscheiden de volgende generatiegroepen:

				
< 15 jaar	15 – 24 jaar	25 – 45 jaar	46 – 67 jaar	> 67 jaar

Tijdsmomenten

Er is gekozen voor het weergeven van de verwachte effecten op twee tijdsmomenten:

Korte termijn: direct na inwerkingtreding tot 10 jaar daarna. Deze termijn geeft voldoende ruimte voor het inregelen van de praktische uitvoering nadat het besluit is gepubliceerd of de regelgeving en/of het beleid in werking is getreden. Het geeft de impact weer voor de verschillende generatiegroepen op dat moment.

Lange termijn: 20-30 jaar na inwerkingtreding. Deze termijn geeft aanleiding tot nadenken over de effecten op lange termijn en hoe deze in verhouding staan tot de voorgestelde wet- en regelgeving; 'vanuit welk doel of maatschappelijke opgave is de wet- en regelgeving tot stand gekomen en is de verwachting dat dit (ook) in de toekomst wordt gerealiseerd?'. Uiteraard zijn verwachtingen over de toekomst onderhevig aan diverse onzekerheden.

Thema's

In totaal zijn er acht thema's waar de volgende vragen over worden gesteld:

1. Inkomen. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op het besteedbaar inkomen van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep voor het moment direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na de inwerkingtreding?
Het thema betreft de aspecten die een negatief of positief effect hebben op het besteedbaar inkomen, zoals schulden en werkgelegenheid.
2. Onderwijs. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op de mate waarin (initieel) onderwijs en (niet-initieel) ontwikkeling wordt gevolgd per leeftijdsgroep van de Nederlandse bevolking voor het moment direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na de inwerkingtreding?
Het thema betreft de mate van deelname van de Nederlandse bevolking in het onderwijs. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen initieel onderwijs en niet-initieel onderwijs. Initieel onderwijs is het voltijdonderwijs dat mensen volgen voordat zij de arbeidsmarkt betreden, zoals het basisonderwijs, het voltijd voortgezet onderwijs en aansluitende vervolgopleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en het hoger onderwijs (ho). Niet-initieel onderwijs zijn cursussen en opleidingen die mensen volgen tijdens/in het kader van hun loopbaan.
3. Arbeidsmarkt. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op de beroeps- en niet-beroepsbevolking van Nederland per leeftijdsgroep voor het moment direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?
Het thema betreft zowel het economische aspect, zoals de werkgelegenheid, als het sociale aspect, zoals de arbeidsparticipatie, van de Nederlandse bevolking.
4. Woningmarkt. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op de woonlasten van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?
Het thema focust zich op de woningvoorraad in Nederland en het effect die dit heeft op woonlasten (hypotheek en huur).
5. Persoonlijke veiligheid. Het investeringsvoorstel impact op de persoonlijke veiligheid van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?
Het gaat hierbij om zowel fysieke- als digitale veiligheid en veiligheidsnetten bij schade/ongeval.
6. Gezondheidszorg. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op de gezonde levensverwachting van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep voor het mo-

ment direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?

Het thema betreft de fysieke- en mentale van de Nederlandse bevolking.

7. Klimaat en duurzaamheid. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op klimaatverandering en/of leefomgeving direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?

Het thema betreft de menselijke invloed op het klimaat en hoe duurzaam er wordt omgegaan met de leefomgeving. De uitstoot van broeikasgassen (CO₂, waterdamp en methaan) door menselijke activiteiten is hiervoor een belangrijke graadmeter. Het is de hoofdoorzaak van klimaatveranderingen. Daarnaast gaat het ook om de leefomgeving zoals een schoon milieu en biodiversiteit in de natuur.

8. Democratie en participatie. In hoeverre heeft het investeringsvoorstel impact op het vertrouwen van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep in het politieke systeem in Nederland direct na inwerkingtreding van wet- en regelgeving en 20 tot 30 jaar na inwerkingtreding?

Het thema betreft de deelname aan de democratie. Dit is afhankelijk van het vertrouwen in de Nederlandse politiek en de mate van inspraak van de bevolking.

3 Werkwijze en aanpak

Voor het toepassen van de Generatietoets op het wetsvoorstel zijn een viertal stappen uitgevoerd: (1) analyseren, (2) inventariseren, (3) verifiëren en (4) doorlichten. Hieronder wordt de aanpak uitgelegd waarmee wij tot de resultaten zijn gekomen zoals die in de hoofdstukken 5 en 6 zijn uitgewerkt.

Analyseren

Het wetsvoorstel is geanalyseerd op basis van beschikbare inhoudelijke documenten en bijlagen. Hieronder vallen in ieder geval het wetsvoorstel zelf zoals die is gebruikt voor de internetconsultatie, de hoofdlijnenbrief die aan de Tweede Kamer is verstuurd ter voorbereiding op het debat op 4 april 2022, de vragen en antwoorden naar aanleiding van het debat, evaluatie van het huidige stelsel (beleidsdoorlichting studiefinanciering artikel 11), het Nibud Studentenonderzoek uit 2021, opgehaalde informatie uit gesprekken met studenten onder de noemer "Spreek je uit!" en het rapport van het SER Jongerenplatform. Op basis hiervan is geïnventariseerd welke informatie beschikbaar is en welke informatie ontbreekt om een volledig beeld te krijgen van de generatie-effecten: de informatiebehoefte.

Inventariseren

Op basis van de informatiebeschikbaarheid en -behoefte is een eerste toepassing gemaakt van de Generatietoets. Hierbij zijn de verwachte effecten per thema in kaart gebracht. Vervolgens is gekeken naar relevante en aanvullende kwantitatieve eenheden uit erkende bronnen en onderzoeken.

Verifiëren

Deze eerste toepassing van de Generatietoets is besproken met betrokken medewerkers van de directie Hoger Onderwijs en Studiefinanciering van het ministerie van OCW. Deze gesprekken zijn gebruikt om ontbrekende informatie aan te vullen, de afbakeningen te bespreken en om de toepassing van de Generatietoets aan te scherpen. Vanwege de korte tijdspanne van het onderzoek is deze toepassing van de Generatietoets niet besproken met derden partijen.

Doorlichten

Voor de verschillende thema's is vervolgens de Generatietoets verder uitgewerkt en compleet gemaakt. Per thema zijn de verwachte effecten onderbouwd en is de (positieve en negatieve) impact inzichtelijk gemaakt per generatiegroep, op de korte- en lange termijn. Voor de kwantitatieve doorlichting geldt dat er zoveel mogelijk aangesloten is bij bestaande trendanalyses, gebaseerd op de huidige beschikbare kwantitatieve data van planbureaus.

4 Afbakening

Om de Generatietoets efficiënt toe te passen is een afweging gemaakt tussen de verschillende onderdelen die in het wetsvoorstel worden beschreven. Daarop is berekend hoe de verschillende onderdelen van de Generatietoets worden toegepast. Dit leidt tot de volgende afbakeningen.

4.1 Toepassing op Wetsvoorstel

Het wetsvoorstel bevat meerdere onderdelen die verschillende doelgroepen raken en deze verschillen in omvang en reikwijdte:

Studiefinancieringsstelsel

Dit onderdeel raakt (toekomstige) studenten in het hoger onderwijs. Het richt zich op de herinvoering van de basisbeurs inclusief alle voorwaarden waaronder de terugbetaalvoorwaarden, bijverdiengrens en inkomensgrens.

- De toepassing van de Generatietoets focust zich in eerste instantie op dit onderdeel van het wetsvoorstel.

Tegemoetkoming

Dit onderdeel richt zich op een selecte groep (afgestudeerde) studenten uit het hoger onderwijs en betreft een eenmalige regeling.

- Gezien de (politieke) vragen en aandacht die dit onderdeel van het wetsvoorstel oproept wordt ook dit onderdeel meegenomen in de Generatietoets.

Studievoorschotvouchers

Dit onderdeel treft een selecte groep (afgestudeerde) studenten die studeerden tijdens de eerste vier cohorten van het nieuwe leenstelsel en studiefinanciering kregen in de vorm van een aanvullende beurs, lening en studentenreisproduct. Het betreft een eenmalige regeling waarin een nieuwe vorm van de studievoorschotvoucher –korting op de studieschuld of uitbetaling – ambtshalve wordt uitgekeerd. Gezien de beperkte doelgroep is het niet aannemelijk dat er een geïsoleerd effect is van dit onderdeel van het wetsvoorstel op de thema's, per specifieke leeftijdsgroep.

- De Generatietoets laat dit onderdeel van het wetsvoorstel buiten beschouwing.

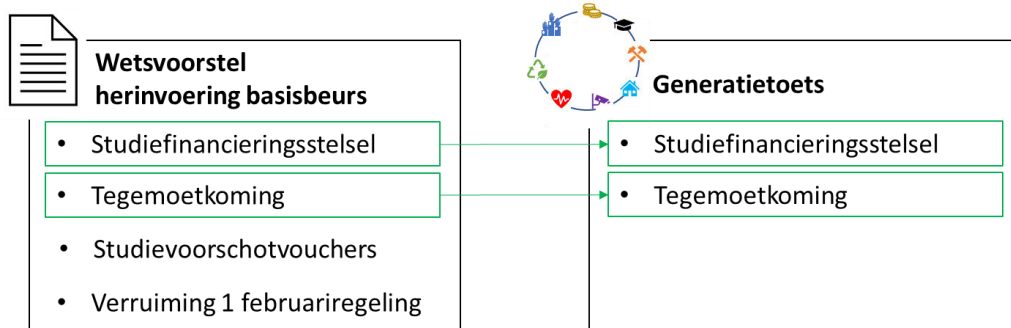
Verruiming 1 februarieregeling

Dit onderdeel treft een selecte groep studenten vanuit mbo 3 of 4 naar het hbo die stoppen in het eerste jaar van hun studie. Het betreft een verruiming waarbij het stopzetten van de studiefinanciering voor 1 september (in plaats van 1 februari) zorgt voor het niet hoeven terugbetalen van de ontvangen vormen van studiefinanciering. Gezien de beperkte doelgroep is het niet aannemelijk dat er een geïsoleerd effect is van dit onderdeel van het wetsvoorstel op de thema's, per specifieke generatiegroep.

- De Generatietoets laat dit onderdeel van het wetsvoorstel buiten beschouwing.

In onderstaand figuur is een samenvatting opgenomen welke onderdelen vanuit het wetsvoorstel wel en niet zijn meegenomen in de Generatietoets.

Figuur 2. Schematische weergave wetsonderdelen die terugkomen in de Generatietoets

4.2 Generatiegroepen

Studiefinancieringsstelsel

In Nederland is een kind van het vijfde tot het zestiende levensjaar leerplichtig en moet het een zogenaamde startkwalificatie behalen: dit is minimaal een havo- of een vwo-diploma of een mbo-diploma op niveau 2 of hoger. Het wetsvoorstel richt zich op (afgestudeerde) studenten en daarmee op de leeftijdscategorieën vanaf het zestiende levensjaar. Verder kent het voortgezet onderwijs een goede doorstroom van havo en vwo naar het hoger onderwijs (HO). Hierin heeft het sociaal leenstelsel geen wezenlijke veranderingen aangebracht. Dat betekent dat het perspectief van de leeftijdsgroep < 15 jaar wel verbeterd is met het wetsvoorstel, maar dat zij geen direct effect ondervinden. De Generatietoets is namelijk geen cohortstudie en volgt geen specifieke groep (toekomstige) studenten. Wel bekijkt de Generatietoets de effecten op de twee verschillende momenten in tijd voor de generatiegroepen.

- De leeftijdsgroep < 15 jaar is dan ook niet opgenomen in de verdere uitwerking.

Tegemoetkoming

De tegemoetkoming geldt voor (afgestudeerde) studenten in de periode tussen 1 september 2015 en 31 augustus 2023. Dit betreffen de generatiegroepen '15-20 jaar' en '25-40 jaar': deze leeftijdscategorieën vielen in het leenstelsel.

- De generatiegroepen '<15 jaar', '41-67 jaar' en '>67 jaar' zijn om die reden niet meegenomen in de verdere uitwerking.

4.3 Thema's

De toepassing van de Generatietoets laat een scheiding zien tussen thema's waarvoor een (sterk) direct effect is te verwachten na inwerkingtreding van wet- en regelgeving, en thema's waarbij een indirect effect of geen effect wordt verwacht. Een indirect effect komt vaak voort uit een sterk direct effect van een ander thema. Bijvoorbeeld: bij een positief effect op het inkomen door de herinvoering van de basisbeurs is de verwachting dat studenten minder schuld hebben na afronding van hun studie. Dit kan ertoe leiden dat afgestudeerden op zoek gaan naar een baan die past bij hun kennis en vaardighe-

den in plaats van onder druk van een grote studieschuld een willekeurige baan aannemen. In onderstaande tabellen is dit voor beide wetsonderdelen verder uitgewerkt.

- De uitwerking van de Generatietoets focust zich op de thema's waarvoor een (sterk) direct effect is te verwachten.
- Voor het wetsonderdeel studiefinancieringsstel met een (sterk) direct effect zijn dit de vier thema's: 'Inkomen', 'Onderwijs', 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg'.
- Voor het wetsonderdeel tegemoetkoming met een (sterk) direct effect zijn dit de drie thema's: 'Inkomen', 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg'.

Studiefinancieringsstel	
Direct effect	Indirect of geen effect
 Inkomen	 Arbeidsmarkt
 Onderwijs	 Persoonlijke veiligheid
 Woningmarkt	 Klimaat & duurzaamheid
 Gezondheidszorg	 Democratie & participatie

Tegemoetkoming	
Direct effect	Indirect of geen effect
 Inkomen	 Onderwijs
 Woningmarkt	 Arbeidsmarkt
 Gezondheidszorg	 Persoonlijke veiligheid
	 Klimaat & duurzaamheid
	 Democratie & participatie

4.4 Tijdsmomenten

Specifiek voor het **wetsonderdeel tegemoetkoming** geldt dat het een (beperkte) eenmalige tegemoetkoming betreft. De verwachting is dat het effect hiervan op de lange termijn (20-30 jaar) niet zichtbaar zal zijn.

- Voor het wetsonderdeel tegemoetkoming zijn de verwachte effecten alleen beschreven op de korte termijn, tot 10 jaar na inwerkingtreding.

5 Wetsonderdeel studiefinanciering

In dit hoofdstuk zijn de verwachte effecten van de voorgenomen wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel uitgewerkt. De resultaten voor de thema's 'Inkomen', 'Onderwijs' 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg' zijn kwalitatief en waar mogelijk ook kwantitatief onderbouwd.

5.1 Toelichting wetsonderdeel

Het stelsel van studiefinanciering levert een bijdrage aan de toegankelijkheid van onderwijs door financiële middelen te verschaffen aan studenten. Die verantwoordelijkheid wordt niet alleen door de overheid gedragen, maar ook door de student en diens ouders. Hierbij gaat de overheid uit van een evenredige driedeling. De combinatie hiervan dient ervoor te zorgen dat de student in staat wordt gesteld om een studie te kunnen volgen en afronden. Met dit wetsvoorstel wordt een andere invulling gegeven aan de verantwoordelijkheid van de overheid. Tegelijkertijd wordt met dit wetsvoorstel antwoord gegeven op vragen en gewijzigde omstandigheden in de samenleving.

De belangrijkste wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel vergeleken met het leenstelsel, die zijn meegenomen bij de toepassing van de Generatietoets zijn:

- Invoering van de basisbeurs in het hoger onderwijs met een onderscheid naar thuiswonende en uitwonende studenten.
- Verhoging van het inkomenscriterium van ouders van de student, van € 53.900 tot € 70.000, om in aanmerking te komen voor een aanvullende beurs. Hierdoor komen meer studenten in aanmerking voor een aanvullende beurs.

Daarnaast is in dit wetsvoorstel ook de grondslag opgenomen voor de eenmalige financiële tegemoetkoming voor de generatie die tijdens het leenstelsel heeft gestudeerd.

De belangrijkste vragen en gewijzigde omstandigheden waarop dit wetsvoorstel inspeelt zijn ook degene die een rol spelen bij de toepassing van de Generatietoets:

Negatieve effecten van lenen en schulden

"Het percentage studenten in het hoger onderwijs met recht op studiefinanciering dat gebruik maakt van een studielening (basislening en collegegeldkrediet) is gestegen van ongeveer 45% in studiejaar 2014-2015 naar iets meer dan 60% in 2019-2020. Ook de hoogte van de studielening is gestegen. Wanneer alleen gekeken wordt naar studenten met een studielening (waarbij ook het collegegeldkrediet wordt meegenomen) zien we dat de hoogte is gestegen van € 396 per maand in 2014-2015 naar € 568 per maand in 2019- 2020".¹

"Allereerst wordt nu anders gekeken naar de effecten die lenen en schulden hebben op mentaal welzijn en kansen. Ook als de kans op financiële problemen theoretisch gezien beperkt is, kan de angst voor het opbouwen van schulden het mentale welzijn en de ontwikkeling van de student negatief beïnvloeden. De schuld kan immers een groot deel van je leven bij je blijven".²

¹ Tekst overgenomen uit Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs.

² Tekst overgenomen uit Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs.

Ongelijkheid generaties

"Jonge generaties kampen door een optelsom van ontwikkelingen met veel onzekerheid; bij deze generaties komen veel risico's samen. De doelgroep noemt daarbij vaak de combinatie van de huidige situatie op de woningmarkt, de flexibilisering op de arbeidsmarkt en de zorgen om het klimaat. Een forse studieschuld kan bijdragen aan een extra achterstand."³

Middeninkomens

"De beleidsdoorlichting laat zien dat studenten met ouders met een middeninkomen een relatief groot deel van de kosten van studeren uit de ouderbijdrage bekostigen. Dat drukt zwaar op de portemonnee van de ouders op het moment dat zij de ouderbijdrage aan hun kind meegeven. Als ouders die mogelijkheid niet hebben of geen bijdrage willen doen, drukt dit op de portemonnee van de student."⁴

5.2 Thema inkomen

De vraag die hierbij moet worden beantwoord is: "In hoeverre heeft het wetsvoorstel impact op het besteedbaar inkomen van de Nederlandse bevolking per leeftijdsgroep voor het moment direct na inwerkingtreding en op de lange termijn?". Het thema omvat de aspecten die een effect hebben op het besteedbaar inkomen, waaronder schulden en werkgelegenheid.

Belangrijke kanttekening vooraf is dat de basisbeurs wordt bekostigd uit belastinginkomsten. Het is daarmee een vorm van herverdeling. Het verwachte positieve effect op het inkomen van bepaalde groepen wordt bekostigd door meer belasting te heffen of door ergens anders op te bezuinigen.

Effecten wetsonderdeel studiefinanciering op het thema inkomen

Bekostiging van de studie is, zoals beschreven onder paragraaf 5.1, de verantwoordelijkheid van de overheid, de student zelf en de ouders van de student. Met de invoering van de basisbeurs is er een gewijzigde invulling van de verantwoordelijkheid van de overheid. Daarnaast geeft de overheid ook een andere invulling aan de aanvullende beurs door het inkomenscriterium van de ouders van de student om hiervoor in aanmerking te komen te verhogen.

Uit onderzoek van het Nibud⁵ blijkt dat het totale besteedbare inkomen van een student gemiddeld 943 euro per maand is. Dit inkomen bestaat uit: bijdrage van ouders, studiefinanciering⁶, inkomsten uit bijbaantjes en betaalde stages, teruggave van de Belastingdienst en overige inkomsten (toeslagen, alimentatie, uitkering, verkoop van spullen, eigen bedrijf).

Eveneens uit dit onderzoek blijkt dat studenten financieel afhankelijker zijn geworden van hun ouders. Ze blijven vaker thuis wonen en hun ouders dragen gemiddeld meer bij. In 2015 ontving 53% van de studenten een bijdrage van hun ouders en was 58%

³ Tekst overgenomen uit Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs.

⁴ Tekst overgenomen uit Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs.

⁵ Nibud Studentonderzoek 2021, onderzoek naar de geldzaken van hbo- en wo-studenten, Nibud juni 2021

⁶ De studiefinanciering bestaat uit verschillende onderdelen: rentedragende lening, aanvullende beurs, collegegeldkrediet, studentenreisproduct en eenoudertoeslag.

uitwonend. In 2021 is het aandeel studenten wat een bijdrage van hun ouders ontvangt gestegen naar 68%. Het aandeel studenten wat uitwonend is, is afgenomen naar 45%.

Uit dit onderzoek blijkt ook dat driekwart van de studenten er niet van houdt om geld te lenen. Nu heeft 79% dan ook geen enkele schuld (leningen exclusief DUO-lening, betalingsachterstanden, roodstand). De helft van de studenten heeft weleens geleend van anderen, een bank en/of een financiële instelling (exclusief DUO). Ouders zijn de populairste bron om van te lenen: een derde van de studenten die weleens geld lenen, leent van hun ouders.

Korte termijn:

De voorgestelde wijziging van het studiefinancieringsstelsel heeft een direct, positief effect op het inkomen van studenten, ongeacht de hoogte van het bedrag. Dit geldt voor de generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar'. Voor de generatiegroepen '46-67' en '>67 jaar' geldt een negatief effect.

- De verwachting is dat de generatiegroep '15-24 jaar' en '25-45 jaar' direct gebruik maakt van deze wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel.
- De verwachting is dat het effect voor de generatiegroep '46-67 jaar' negatief is. Enerzijds zal deze generatiegroep meer belasting betalen of minder overheidsvoorzieningen genieten, omdat het budget voor de basisbeurs moet worden opgebracht. Anderzijds is de verwachting specifiek voor de groep ouders van studerende kinderen dat zij door de invoering van de basisbeurs een verminderde financiële druk kunnen ervaren ten aanzien van de ouderbijdrage. Dit betekent niet dat ouders geen bijdrage meer hoeven doen, maar het kan betekenen dat de verwachting is dat studenten minder vaak om aanvullende bijdragen en leningen zullen vragen. Daarnaast komen meer studenten in aanmerking voor een aanvullende beurs vanwege de verhoging van het inkomenscriterium. Voor dié ouders geldt een dubbele verlichting van de financiële druk.
- Voor de generatiegroep '>67 jaar' zal er een negatief effect zijn, omdat zij meer belasting betalen of minder overheidsvoorzieningen genieten, omdat het budget voor de basisbeurs moet worden opgebracht. Tegelijkertijd zullen zij geen gebruik maken van de wijzigingen die voortkomen uit het studiefinancieringsstelsel en is het aannemelijk dat de rol van de ouderbijdrage of leningen ten aanzien van de studie binnen deze generatiegroep gering is.

Lange termijn:

De voorgestelde wijziging van het studiefinancieringsstelsel heeft op de lange termijn een positief effect op het inkomen, ongeacht de hoogte van het bedrag. Dit geldt voor alle generatiegroepen.

- De generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar' zullen voor het volgen van een studie gebruikmaken van deze wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel.
- De generatiegroepen '46-67 jaar' en '>67 jaar' hebben dan al gebruik gemaakt van de wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel (destijds direct na inwerkingtreding): dit gaf een positief effect op hun inkomen. Deze generatiegroep heeft aanvullend hierop nog een positief effect op het moment dat zij studerende kinderen hebben: de financiële druk voor extra bijdragen en leningen is naar verwachting minder groot. Tegelijkertijd zullen zij meer belasting betalen of minder overheidsvoorzieningen genieten, omdat het budget voor de basisbeurs moet worden opgebracht.

5.3 Thema onderwijs

De vraag die hierbij moet worden beantwoord is: "In hoeverre heeft het wetsvoorstel impact op de mate waarin (initieel) onderwijs en (niet-initieel) ontwikkeling wordt gevolgd per generatiegroep van de Nederlandse bevolking voor het moment direct na inwerkingtreding en op de lange termijn?"

Het thema betreft de mate van deelname van de Nederlandse bevolking in het onderwijs. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen initieel onderwijs en niet-initieel onderwijs. Initieel onderwijs is het voltijdonderwijs dat mensen volgen voordat zij de arbeidsmarkt betreden, zoals het basisonderwijs, het voltijd voortgezet onderwijs en aansluitende vervolgopleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en het hoger onderwijs (ho). Niet-initieel onderwijs zijn cursussen en opleidingen die mensen volgen tijdens/in het kader van hun loopbaan.

Effecten onderdeel studiefinanciering op het thema onderwijs

Verschillende onderzoeken⁷ ⁸ wijzen uit dat scholieren van havo en vwo de weg naar het hoger onderwijs nog even goed weten te vinden als voor de invoering van het leenstelsel. Voor de doorstroom van mbo naar hbo ligt dit anders. Uit het onderzoek⁹ van ResearchNet blijkt dat meerdere factoren kunnen verklaren waarom het aantal studenten van het mbo naar het hbo terugloopt, zoals de aansluiting van het mbo op het hbo en de ontwikkelingen binnen het mbo en het hbo. Een van de andere factoren ligt in de financiële hoek, namelijk leenaversie (en met name langlopende schulden). Andere daarmee samenhangende redenen zijn de wens om onafhankelijk te zijn, de onzekerheid over het wel of niet verkrijgen van een studiebeurs en de vooraf gemaakte inschatting dat de gehele studie mogelijk niet kan worden bekostigd.

Een andere factor is studiefinanciering. In het onderzoek komt naar voren dat met name de mbo-studenten uit de laagste inkomenscategorieën, en met de minste draagkracht, afzien van de doorstroom naar het hbo. Reden hiervoor is de onzekerheid dat zij tijdig hun studie kunnen afronden zodat de beurs omgezet wordt in een gift. Specifiek voor deze belemmerende factor speelt de verruiming van de 1-februariregeling¹⁰ een rol. Als de 1-februariregeling een 1-septemberregeling wordt, neemt dat een mogelijke belemmering weg voor deze groep doorstromers. Studenten hebben dan langer de tijd om te bepalen of een studie bij hen past. Als zij binnen een jaar besluiten af te zien van de studie – en niet opnieuw binnen 5 maanden aanspraak maken op studiefinanciering – dan hoeven zij voor dat gehele jaar de studiebeurs en het reisproduct niet terug te betalen.

Voor de doorstromers van het mbo naar het hbo hebben de wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel daarmee een belangrijk positief effect. Echter, op het totaal aan studenten betreft dit een kleine groep. Dit positieve effect is daarmee te klein om het effect voor het totaal te doen stijgen.

⁷ Beleidsdoorlichting artikel 11 Studiefinanciering, ResearchNed, juni 2020

⁸ <https://www.cpb.nl/effect-wet-studievoorschot-op-toegankelijkheid-en-leengedrag>

⁹ Dalende doorstroom mbo-hbo: waarom stroomt een steeds kleiner aandeel van de mbo-studenten door naar het hbo, ResearchNed, september 2020.

¹⁰ Een studiebeurs of reisproduct hoeft niet terugbetaald te worden als de studie voor 1 februari wordt stopgezet.

Korte termijn:

Gezien de vraagstelling en bovenstaande onderzoeksuitkomsten hebben de voorgestelde wijzigingen op het studiefinancieringsstelsel geen effect op de mate waarin onderwijs wordt gevolgd.

- Dit geldt voor de generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar' (deels).
- Voor de generatiegroepen '46-67 jaar' en '>67 jaar' geldt dat zij geen gebruik kunnen maken van de basisbeurs en daarmee buiten het bereik van dit voorstel vallen.

Lange termijn:

Gezien de onderzoeken die zijn uitgevoerd is de verwachting dat ook op langere termijn de wijziging van studiefinancieringsstelsel geen invloed heeft op de generatiegroepen. Waarbij ook hier de verwachting is dat de generatiegroepen '46-67 jaar' en '>67 jaar' buiten het bereik van dit voorstel vallen.

5.4 Thema woningmarkt

De vraag die hierbij moet worden beantwoord is: "In hoeverre heeft het wetsvoorstel impact op de woonlasten van de Nederlandse bevolking per generatiegroep voor het moment direct na inwerkingtreding en op de lange termijn?"

Het thema focust zich op de woningvoorraad in Nederland en het effect op woonlasten (hypotheek en huur).

Effecten onderdeel studiefinanciering op het thema woningmarkt

Uit onderzoek van ResearchNed¹¹ blijkt dat de totale studieschuld is gestegen. Van alle studenten (incl. de studenten zonder studieschuld) is de studieschuld gestegen van € 12.248 naar € 17.620 van cohort 2014-2015 naar cohort 2015-2016. Als de studenten zonder studieschuld buiten beschouwing worden gelaten, gaat het om een stijging van € 19.068 naar € 24.121. Dit zijn slechts gemiddelden en er zijn dus ook studenten die hun studieschuld veel hoger zien oplopen. Zo is ook het percentage studenten met een studieschuld hoger dan € 30.000 opgelopen van 15% naar 26% tussen cohort 2014-2015 en 2015-2016. Aanvullend laat het onderzoek van het Nibud¹² zien dat steeds meer studenten een hoge studieschuld hebben. In 2021 heeft 24 procent van de studenten een studieschuld die hoger is dan € 25.000, tegen 13 procent in 2017.

De belangrijkste wijziging betreft de herinvoering van de basisbeurs in combinatie met de verhoging van het inkomenscriterium voor een aanvullende beurs. Wanneer er geen of minder schuld wordt opgebouwd hoeft dit ook niet in mindering te worden gebracht op de hypotheek. Daarnaast heeft ook de gunstigere terugbetaalregeling voor mbo (en ho) afgestudeerden een positief effect voor deze groep voor wat betreft het maandelijke besteedbaar inkomen. Door een langere aflostermijn (35 in plaats van 15 jaar) en ruimere draagkrachtregeling drukken de terugbetaallasten minder zwaar op het besteedbaar inkomen na afstuderen.

¹¹ ResearchNed (2021) Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020/2021

¹² Nibud Studentenenquête 2021, onderzoek naar de geldzaken van hbo- en wo-studenten, Nibud juni 2021

Hierbij moet wel een aantal kanttekeningen worden gemaakt:

- Deze verwachting is voornamelijk gestoeld op het niet hebben van schulden waarmee de hoogte van de hypotheek negatief wordt beïnvloed. De toegankelijkheid van de woningmarkt zelf wordt door vele factoren beïnvloed. Het hebben van een schuld is maar één onderdeel van de stapeling aan beperkingen die jongeren hebben bij het toetreden tot de woningmarkt.
- Deze verwachting is ook gebaseerd op de aanname dat studenten geen of een minder hoge schuld gaan opbouwen na de invoering van de basisbeurs. Deze aanname wordt ondersteund door het onderzoek van het Nibud¹³ waaruit blijkt dat driekwart van de studenten liever geen lening aangaat.
- Een positief effect op de woningmarkt door herinvoering van de basisbeurs heeft een negatieve keerzijde. Als er een gegeven reden voor krapte is op de woningmarkt (een tekort aan woningen) en je geeft studenten meer geld waardoor zij minder schuld opbouwen en zij eerder of voor een hoger bedrag kunnen instappen op de woningmarkt, dan leidt dit in zijn totaliteit tot meer mensen die meedoen op diezelfde krappe woningmarkt. Dat vertaalt zich in hogere woningprijzen (voor zowel koop- als huurwoningen).

Een onderbouwing van dit laatste kan worden gevonden in de "verruimde schenkingsvrijstelling eigen woning" sinds 2017. Eén van de conclusies uit het evaluatierapport van SEO¹⁴ naar schenkingsvrijstelling voor eigen woningen is dat starters met een schenking zijn geholpen, mogelijk ten koste van starters zonder schenking. Een deel van de starters die een schenking ontvangt, koopt hiermee een woning die ze anders niet hadden kunnen financieren. Door de structurele verruiming treden ze ook iets eerder toe op de woningmarkt.

Korte termijn:

De voorgestelde wijzigingen op het studiefinancieringsstelsel hebben de volgende directe effecten:

- Voor de generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar' is het effect positief. De verwachting is dat zij de woningmarkt betreden met een groter budget.
- Voor de generatiegroep '46- 67 jaar' en '>67 jaar' wordt geen effect verwacht: zij hebben hoogstwaarschijnlijk niet gestudeerd ten tijde van het leenstelsel. Mogelijk ervaart deze groep concurrentie van jongere generatiegroepen met een groter budget. Dit kan leiden tot hogere woningprijzen. Indien deze generatiegroepen huizenbezitter zijn, kan dit wel voor hen een gunstige positie zijn.

Lange termijn:

De voorgestelde wijzigingen op het studiefinancieringsstelsel hebben op de lange termijn een positief effect op de woningmarkt. Dit geldt voor alle generatiegroepen.

- Voor de generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar' geldt de redenatie zoals hierboven beschreven.
- Voor de generatiegroepen '46-67 jaar' en '>67 jaar' geldt dat zij direct na inwerkingtreding gebruik kunnen maken van de wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel: naar verwachting is er geen of een minder (hoge) schuld opgebouwd die de aanvraag van een hypotheek beïnvloed. Dit is een positief effect.

¹³ Nibud Studentenonderzoek 2021, onderzoek naar de geldzaken van hbo- en wo-studenten, Nibud juni 2021

¹⁴ SEO Economisch Onderzoek, Evaluatie schenkingsvrijstelling eigen woning, mei 2021

5.5 Thema gezondheidszorg

De vraag die hierbij moet worden beantwoord is: "In hoeverre heeft het wetsvoorstel impact op de gezonde levensverwachting van de Nederlandse bevolking per generatiegroep voor het moment direct na inwerkingtreding en op de lange termijn?"

Het thema omvat zowel de fysieke als de mentale gesteldheid van de Nederlandse bevolking.

Effecten onderdeel studiefinanciering op het thema gezondheidszorg

Uit onderzoek¹⁵ blijkt dat de helft van de studenten (51 procent) psychische klachten ervaart (zoals angst en somberheid), van wie 12 procent in ernstige mate. Hun mentaal welbevinden (dat is: veerkracht, positieve mentale gezondheid en levenstevredenheid) is niet in balans. Verder blijkt dat studenten veel stress, prestatiedruk en slaapproblemen ervaren en dat er een sterke samenhang is tussen deze factoren en een mindere mentale gezondheid. Datzelfde geldt voor eenzaamheid en een gebrek aan sociale steun, zoals van familie en vrienden. Studievoortgang en omvang van de studieschuld lijken er minder sterk mee samen te hangen.

Uit dat onderzoek blijkt ook dat een hoge huidige studieschuld (meer dan € 50.000) of een hoge verwachte toekomstige studieschuld (meer dan € 40.000) gepaard kunnen gaan met minder mentaal welbevinden en het vaker voorkomen van psychische klachten. Het gaat daarbij wel om effecten met een kleine effectgrootte. De studieschuld is dus niet de enige – en misschien ook niet de grootste – veroorzaker van stress of een verminderd mentaal welzijn, maar kan daar zeker aan bijdragen¹⁶.

Korte termijn:

De voorgestelde wijzigingen op het studiefinancieringsstelsel hebben direct, positief effect op de gezondheidszorg. Dit geldt voor de generatiegroepen '15-24 jaar', '25-45 jaar' en '46-67 jaar':

- De verwachting is dat generatiegroepen '15-24 jaar' en '25-45 jaar' (deels) geen of een minder (hoge) schuld opbouwen en daarmee het negatieve effect hiervan op het mentaal welbevinden doorbreken.
- De verwachting is dat generatiegroepen '25-45 jaar' (deels) en '46-67 jaar' ook een positief effect ervaren. De verwachting is dat ouders met studerende kinderen minder stress kunnen ervaren; ervan uitgaande dat de vraag naar (aanvullende) financiële bijdragen en leningen om de studie te bekostigen minder vaak voorkomt.

Voor de generatiegroep '>67 jaar' is er geen effect.

Lange termijn:

De voorgestelde wijziging van het studiefinancieringsstelsel heeft op de lange termijn geen effect op de gezondheidszorg. De reden hiervoor is dat het negatieve effect van (te hoge) schulden door het leenstelsel is verminderd: de verwachting is dat er minder stress wordt ervaren door de studenten en diens ouders. Dit geldt voor de generatiegroepen '15-24 jaar', '25-40 jaar' en '41-67 jaar' '>67 jaar' (deels).

¹⁵ Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs. Deelrapport I Mentale gezondheid van studenten in het hoger onderwijs, RIVM, Trimbos-instituut en GGD GHOR Nederland, 202.1

¹⁶ Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, p.12.

5.6 Samenvatting

In onderstaande tabellen zijn de verwachte effecten weergegeven voor het wetsonderdeel studiefinanciering, voor de thema's 'Inkomen', 'Onderwijs', 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg'.

Legenda

- Positief effect voor de betreffende generatiecategorie
- Geen effect voor de betreffende generatie categorie
- Negatief effect voor de betreffende generatie categorie

		Korte termijneffecten (tot 10 jaar)				
		Generatiecategorieën				
Thema Generatietoets						
		<15	15 – 24	25 – 45	46 – 67	>67
	Inkomen		↑	↑	↓	↓
	Onderwijs		↔	↔		
	Woningmarkt		↑	↑	↔	↔
	Gezondheidszorg		↑	↑	↑	↔

		Lange termijneffecten (20-30 jaar)				
		Generatiecategorieën				
Thema Generatietoets						
		<15	15 – 24	25 – 45	46 – 67	>67
	Inkomen		↑	↑	↑	↑
	Onderwijs		↔	↔		
	Woningmarkt		↑	↑	↑	↑
	Gezondheidszorg		↔	↔	↔	↔

6 Wetsonderdeel tegemoetkoming

In dit hoofdstuk zijn de verwachte effecten uitgewerkt van de voorgenomen, eenmalige tegemoetkoming aan studenten die onder het leenstelsel geen studiefinanciering/ basisbeurs hebben ontvangen. De resultaten voor de thema's 'Inkomen', 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg' zijn kwalitatief onderbouwd.

6.1 Toelichting wetsonderdeel

Degenen die aanspraak kunnen maken op een tegemoetkoming, moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- "in de periode van 1 september 2015 tot en met 31 augustus 2023 ingevolgde de Wet studievoorschot hoger onderwijs geen aanspraak kon maken op een basisbeurs;
- gedurende de periode ten minste twaalf maanden aanspraak maakte op studiefinanciering;
- binnen de diplomatermijn hoger onderwijs, of als hij geen studiefinanciering heeft aangevraagd, binnen tien jaar nadat hij zich voor het eerst heeft ingeschreven voor het hoger onderwijs, met goed gevolg een opleiding heeft afgerond".¹⁷

Binnen de periode van 1 september 2015 tot en met 31 augustus 2023 zal de tegemoetkoming € 29,92 per maand zijn voor elke maand dat er gestudeerd is; waarbij er minimaal 12 maanden gestudeerd moet zijn.

6.2 Thema inkomen

De voorgestelde tegemoetkoming voor oud-studenten die vielen onder het leenstelsel hebben geen direct effect op het inkomen. Dit geldt voor beide generatiegroepen.

Daarbij is nog wel een verschil aan te geven tussen voormalig uit- en thuiswonende studenten. Voor de hoogte van de basisbeurs wordt onderscheid gemaakt tussen uit- en thuiswonende studenten. Uitwonende studenten hebben hogere kosten, bijvoorbeeld door de huur van hun studentenwoning, en het ligt daarmee in de rede om de basisbeurs voor deze studenten hoger vast te stellen. Een uitwonende student ontvangt maandelijks € 273,90 aan basisbeurs en een thuiswonende student ontvangt € 109,90 (prijspeil 2022). De tegemoetkoming van € 29,92 per maand (per maand dat er is gestudeerd, waarbij er minimaal 12 maanden gestudeerd moet zijn) is echter voor alle studenten gelijk. Dit betekent dat de tegemoetkoming voor thuiswonende studenten (27,2%) procentueel hoger is dan die voor uitwonende studenten (10,9%).

Voor zowel uit- als thuiswonende studenten is het totale bedrag wat zij kunnen ontvangen niet significant genoeg om een positief of negatief effect te laten zien in het inkomen. Het blijft een tegemoetkoming en geen compensatie.

¹⁷ Tekst overgenomen uit Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, artikel 12.30

6.3 Thema woningmarkt

De voorgestelde tegemoetkoming voor studenten die vielen onder het leenstelsel hebben geen direct effect op de woningmarkt. Dit geldt voor beide generatiegroepen.

In het wetsvoorstel wordt benoemd dat de hoogte van de studieschuld van de studenten (die deze ook daadwerkelijk hebben opgebouwd) is gegroeid van € 19.068 naar € 24.121¹⁸. Een tegemoetkoming van € 29,92 keer het aantal studiem maanden (waarbij er minimaal 12 maanden gestudeerd moet zijn) zal geen significant effect hebben op het aanvragen van een hypotheek.

De studieschuld zelf heeft wel effect op de hoogte van een hypotheek. Hierbij wordt er onderscheid gemaakt tussen studenten die vallen onder het oude leenstelsel van voor 2015 en het nieuwe leenstelsel van na 2015. Er wordt respectievelijk 0,65% en 0,35% van de studieschuld meegenomen en dat bedrag beïnvloedt de hoogte van de hypotheek.¹⁹ Een teruggave van € 29,92 per maand dat er is gestudeerd brengt geen significante effecten teweeg voor de hoogte van een hypotheek; ook gezien het lagere percentage studieschuld dat wordt meegenomen.

6.4 Thema gezondheidszorg

De voorgestelde tegemoetkoming voor studenten die vielen onder het leenstelsel hebben geen direct effect op de gezondheid. Dit geldt voor beide generatiegroepen.

Uit het wetsvoorstel blijkt dat studenten stress ervaren als gevolg van het opbouwen van een studieschuld. Daarmee draagt de studieschuld bij aan een verminderd mentaal welzijn van personen. Uit dat onderzoek blijkt ook dat een hoge huidige studieschuld (meer dan € 50.000) of een hoge verwachte toekomstige studieschuld (meer dan € 40.000) gepaard kunnen gaan met minder mentaal welbevinden en het vaker voorkomen van psychische klachten. Het gaat daarbij wel om effecten met een kleine effectgrootte. De studieschuld is dus niet de enige – en misschien ook niet de grootste – veroorzaker van stress of een verminderd mentaal welzijn, maar kan daar zeker aan bijdragen²⁰.

In het wetsvoorstel wordt benoemd dat de gemiddelde hoogte van de studieschuld van de studenten (die deze ook daadwerkelijk hebben opgebouwd) is gegroeid van € 19.068 naar € 24.121²¹. Uitgaande van een gemiddelde studieduur van 4 jaar (48 maanden) bedraagt de maximale tegemoetkoming € 1.436,16. Dat bedrag heeft te weinig effect op de studieschuld en daarmee heeft het ook geen effect op de mentale gezondheid.

¹⁸ Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, p.13.

¹⁹ Beleidsdoorlichting artikel 11 Studiefinanciering, ResearchNed, juni 2020

²⁰ Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, p.12.

²¹ Wetsvoorstel Wet herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, p.13.

6.5 Samenvatting

In onderstaande tabellen zijn de verwachte effecten weergegeven voor het wetsonderdeel studiefinanciering, voor de thema's 'Inkomen', 'Woningmarkt' en 'Gezondheidszorg'.

Legenda

- Positief effect voor de betreffende generatiecategorie
- Geen effect voor de betreffende generatie categorie
- Negatief effect voor de betreffende generatie categorie

		Korte termijneffecten (tot 10 jaar)				
		Generatiecategorieën				
Thema Generatietoets						
		<15	15 – 24	25 – 45	46 – 67	>67
	Inkomen					
	Woningmarkt					
	Gezondheidszorg					

		Lange termijneffecten (20-30 jaar)				
		Generatiecategorieën				
Thema Generatietoets						
		<15	15 – 24	25 – 45	46 – 67	>67
	Inkomen					
	Woningmarkt					
	Gezondheidszorg		